

บทที่ 1

ความหมายและลักษณะของภาวะผู้นำ

1.1 การศึกษาสภาวะผู้นำ

ปัจจัยหรือสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ในฐานะหัวหน้า สามารถควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย นโยบาย แผนงานหรือความต้องการของหน่วยงาน ก็คือความสามารถในการเป็นผู้นำ การมีความเป็นภาวะผู้นำหรือรวมทั้งการเป็นหัวหน้า

ผู้บริหารทุกคนต่างทราบกันดีว่า ภาวะผู้นำเป็นเรื่องสำคัญซึ่งในอดีตมีการศึกษาถึงการวิเคราะห์ลักษณะชีวิตของบุคคลสำคัญโดยมีความเชื่อว่าลักษณะผู้นำทางร่างกายมีความแตกต่างไปจากบุคคลธรรมดา แต่การศึกษาลักษณะนี้ไม่ได้ผล เพราะว่าผลที่ได้จากการศึกษาปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน

การศึกษาสภาวะผู้นำของ ลิปพิตต์ และไวท์ (Lippitt and White)

เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาวะของผู้นำลิปพิตต์ และไวท์ (Lippitt and White) โดยมีการคัดเลือกเด็ก ๆ ที่มีพฤติกรรมทางสังคมและสติปัญญาพอ ๆ กันและให้เด็ก ๆ ทำกิจกรรมบางอย่างแบบเด็ก ๆ เพื่อเล่นกัน โดยให้หัวหน้ากลุ่มผลัดกันเปลี่ยนกัน หัวหน้าแต่ละคนจะถูกมอบหมายให้แสดงตนโดยใช้สภาวะผู้นำที่ต่างกันคือ (Gerald R. Ledlow, M. Nicholas Coppola, 2010, p. 62)

1. ผู้นำแบบเผด็จการ (Authoritarian) คือลักษณะที่ถือตนเป็นใหญ่
2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democracy) คือเป็นผู้นำที่ฟังความคิดของผู้อื่น
3. ผู้นำแบบตามสบาย (Laissez Faire) คือปล่อยให้ตามเรื่องตามใจคนอื่น

การศึกษาสภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด (Harvard)

คณาจารย์มหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด (Harvard) ศึกษาพฤติกรรมของเด็กนักเรียน 2 กลุ่ม ที่มีความแตกต่างกันอยู่เสมอ เขาจึงให้ชื่อกลุ่มแรกว่า “ผู้นำในการทำงาน” (Task Leader) ซึ่งมีลักษณะชอบพูด ชอบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งที่ชื่อว่า “ผู้นำทางสังคมอารมณ์” (Social Emotional) กลุ่มนี้สามารถจับความต้องการและชักนำไปในทางที่กลุ่มยอมรับได้

การศึกษาสภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan)

การศึกษาของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan) นั้น มุ่งที่จะพิจารณาผลผลิตและความพอใจของกลุ่มวิธีการศึกษานั้นคือเขาวัดการรับรู้ (Perceptions) ทศนคติ (Attitudes) ของหัวหน้าคนงานและคนงาน ผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มที่ทำงานได้ผลผลิตสูงนั้นมีลักษณะดังนี้

1. ได้รับการควบคุมดูแลจากผู้บังคับบัญชาอย่างห่าง ๆ
2. พอใจในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเขา
3. หัวหน้าใช้เวลาในเรื่องของการควบคุมดูแลไม่มากนัก
4. หัวหน้ามุ่งความสนใจและความเอาใจใส่ในตัวของคนงาน (Employee) กว่ามุ่งเร่งรัดในเรื่องการทำงาน (Production)

ส่วนหัวหน้างานที่มีผลผลิตต่ำ มักจะปฏิบัติในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมา (พันตรีวี วงศ์พุด, 2550, หน้า 8)

การศึกษาสภาวะผู้นำจากผลการวิจัยของเรนลิส ลิเคิร์ท (Rensis Likert)

ในปี ค.ศ. 1961 ลิเคิร์ท (Likert) ได้รวบรวมผลงานวิจัยในหนังสือ New Patterns of Management เป็นลักษณะการเปรียบเทียบการใช้ภาวะผู้นำ วิธีการจูงใจ การสื่อข้อความการตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมายและการควบคุมของหัวหน้างาน ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะหัวหน้างานได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. หัวหน้าที่ใช้อำนาจเด็ดขาดหรือเผด็จการ
2. หัวหน้าที่ใช้อำนาจอย่างมีศิลป์
3. หัวหน้าที่ใช้วิธีการปรึกษาหารือ
4. หัวหน้าแบบมีส่วนร่วม

ผลปรากฏว่า หัวหน้าที่ใช้อำนาจเด็ดขาดหรือเผด็จการจะก่อให้เกิดผลผลิตต่ำสุดส่วนหัวหน้าแบบมีส่วนร่วมจะได้ผลผลิตสูงสุด

ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกำหนดลักษณะหัวหน้างาน คือ หลักของการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูล ซึ่งกันและกัน การมีกระบวนการตัดสินใจโดยกลุ่มและมีเป้าหมายสูงสุดสำหรับการปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหาร

2. ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นระหว่างกันมีมากขึ้น
3. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน
4. มีการสื่อสารที่ดีระหว่างกัน ทั้งระหว่างข้างบนลงล่าง ข้างล่างขึ้นบนและระหว่างพนักงานในระดับเดียวกัน
5. เกิดความตงรักภักดีต่อกลุ่ม
6. เกิดการจูงใจและส่งเสริมการทำงานมีมากขึ้น

ผลลัพธ์สุดท้ายก็จะเกิดแก่งกิจการหรือองค์การคือ ความร่วมมือมีมาก คนว่างงานและลาออกมีน้อย ผลผลิตสูงขึ้น ขณะที่ต้นทุนต่ำลง รายได้สูง กำไรย่อมสูงตามไปด้วย อาจจะเป็นไปได้ว่าลักษณะของผู้นำย่อมขึ้นกับสถานการณ์ไม่ได้เป็นหลักการที่ตายตัวต้องปรับให้เข้าสถานการณ์ ดังนั้น ตามแนวคิดเชื่อว่าความสำเร็จในการเป็นผู้นำนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมระหว่างพฤติกรรมของผู้นำกับพฤติกรรมของผู้ร่วมงานและสถานการณ์ต่าง ๆ จึงอาจเขียนเป็นสมการได้ดัง

$$L_s = f(L, F, S)$$

L_s	ความสำเร็จในการเป็นผู้นำ	F	พฤติกรรมของผู้ตาม
L	พฤติกรรมของผู้นำ	S	สถานการณ์แวดล้อม

จากสมการมีหมายความว่า ศิลปะการเป็นผู้นำ L_s เป็นหน้าที่ 1 ของผู้นำ L ที่จะพยายามให้ผู้ใต้บังคับบัญชา F กระทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการภายใต้สถานการณ์ S นั้น ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าผู้นำเองจะต้องมีการทำงานที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีโอกาสและสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานเช่นกัน องค์การทุกองค์การต้องมีเป้าหมายในการดำเนินการ ซึ่งต้องมีบุคคลที่มีความรู้ มีวิธีการดำเนินการที่เรียกว่า “การบริหาร” โดยมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบ โดยทั่วไปเราสามารถแบ่งผู้บริหารออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ

ผู้บริหารระดับสูงเมื่อรับงานหรือนโยบายมา ก็ไม่สามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องแยกงานออกไป แล้วแบ่งงานให้ผู้บริหารระดับกลางไปรับผิดชอบปฏิบัติและควบคุมดูแลแทนตนเพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

ผู้บริหารระดับกลางเมื่อรับงานมา ก็ยังมีปริมาณมากอยู่จึงต้องแบ่งงานมอบให้ผู้บริหารระดับต่ำ ช่วยดูแลกำกับอีกชั้นหนึ่ง เมื่อผู้ลบริหารระดับต่ำมีงานมาก จึงแบ่งงานให้ลูกน้องหรือผู้ร่วมงานช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป

เมื่อเป็นเช่นนี้ องค์กรจึงต้องมีผู้นำหลายระดับ และต้องมีสายการบังคับบัญชา อำนาจในการสั่งการจากระดับสูงไปยังผู้บริหารระดับรอง ๆ ลงมาตามลำดับ นอกจากนี้ผู้บริหารระดับต่ำยังต้องรายงานผลการปฏิบัติงานไปยังผู้บริหารระดับสูงให้ทราบตามลำดับเพื่อผู้บริหารจะได้ทราบผลงานและอุปสรรคในการทำงานเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ผู้นำจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบาย เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายขององค์กร ทำหน้าที่แนะนำ ให้คำปรึกษาต่อพนักงานในองค์กร เพื่อให้เข้าใจนโยบายและปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จากความรู้เกี่ยวกับผู้นำดังกล่าว เราจะทราบคำที่มีลักษณะคล้ายๆกัน คือผู้จัดการ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญ คือ

1. ช่วยให้คนอื่นปฏิบัติหน้าที่ของเรา
2. เพื่อบรรลุในวัตถุประสงค์ที่วางไว้
3. เพื่อความต้องการของสมาชิกได้รับการตอบสนอง

กล่าวคือ สิ่งที่มีติดตัวผู้นำ ส่วนใหญ่คือพลังอำนาจ อิทธิพล และอำนาจหน้าที่ สิ่งเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้งานเกิดความร่วมมือกันทำเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือองค์กร

จากการศึกษาสภาวะของผู้นำ สรุปได้ว่า ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ปัจจุบันมีความเชื่อว่าผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด การเป็นผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้ จากการที่ผู้นั้นใช้ความพยายามและการทำงานหนัก การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ สภาวะผู้นำเป็นคำที่มีผู้ให้นิยามมากมาย แต่ที่ส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันก็คือเป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดรวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร

ภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบได้ด้วยหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นในภาวะผู้นำ เพื่อเป็นตัวบ่งชี้ความน่าเชื่อถือได้มากที่สุดในความพอใจของพนักงานในองค์กร รวมถึงการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพโดยภาวะผู้นำที่มีประโยชน์ในขอบข่ายที่สำคัญสามขอบข่าย นั่นคือ กุญแจในการเอาชนะความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของคนในองค์กร

1.2 ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นสากลของมนุษยชาติ โดยภาวะผู้นำได้ถือกำเนิดขึ้นพร้อมๆ กับสังคมมนุษย์ทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่เจริญแล้วหรือสังคมที่ยังล้าหลังอยู่ หรือแม้แต่กลุ่มขนาดใหญ่หรือกลุ่มย่อยต่างล้วนแต่มีผู้นำทั้งสิ้น ในยุคสมัยอดีตนั้นสังคมมักใช้คำว่า หัวหน้า ประมุข ราชา พระยา เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำของบุคคลที่เป็นผู้นำในสังคมนั้น ส่วนคำว่าผู้นำ (Leader) เป็นคำที่เกิดในยุคหลัง ในช่วงราวปี พ.ศ. 1873 และคำว่าภาวะผู้นำ (Leadership) จะปรากฏในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2445 โดยภาวะผู้นำคือเป็นวิธีการ (Means) ของการสั่งการเพื่อให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนผู้นำคือ บุคคลที่ได้วิธีการหรือกระบวนการ เพื่อให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536, หน้า 25-36)

ก่อนอื่นเราจะต้องแยกคำ 2 คำ คือ “ ผู้นำ ” และ “ ภาวะผู้นำ ” ออกจากกันให้ชัดเจนก่อนซึ่งทั้ง 2 คำนี้มีความแตกต่างกันดังนี้

ความหมายของผู้นำ (Leader)

ความสำเร็จของการบริหาร จัดการภายในหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นองค์กรเล็กหรือใหญ่ ก็สามารถสำเร็จได้ทั้งนั้น ขอเพียงมีปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ และความสำเร็จก็รออยู่ไม่ไกล ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือผู้นำ ถ้ามีผู้นำที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนผู้ใต้บังคับบัญชาก็ไม่หลงทางองค์กรก็ไม่ล้มเหลว การทำงานก็เต็มเปี่ยมไปด้วยประสิทธิภาพ การเป็นผู้นำที่ดีได้ต้องอาศัยพรแสวงหาใช่พรสวรรค์ไม่ ต้องอาศัยการแสวงหาความรู้เชิงทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมทั้งประสบการณ์จากผู้ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อความยั่งยืนและเป็นเลิศขององค์กรพัฒนาผู้นำจากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นความท้าทาย และเป็นหน้าที่หลักของผู้นำในการสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อให้สามารถสืบสาน ส่งเสริมองค์กรให้มุ่งสู่ความยั่งยืน

จากหนังสือปทานุกรม ค.ศ. 1330 คำว่า “ ผู้นำ ” ปรากฏเป็นคำในภาษาอังกฤษเมื่อต้นปี ค.ศ. 1330 ดังนั้น ในหนังสือเล่มนี้จึงได้คัดเลือกคำนิยามของนักวิชาการบางท่านที่ได้ให้คำนิยามความหมายของคำว่า

“ผู้นำ” ดังนี้

คำว่าผู้นำ (Leader) มีความหมายคล้ายคลึงกับคำอื่นอีกหลายคำ เช่น ผู้จัดการ (Manager) ผู้บริหาร (Executive) และผู้อำนวยการ (Director) เป็นต้น (กิตติพันธ์ รุจิรกุล, 2529, หน้า 9) คำเหล่านี้ได้รายละเอียด อาจมีความหมายแตกต่างกันอยู่บ้าง ตามลักษณะของกิจกรรมในแต่ละระดับของการบริหาร แต่โดยหลักของการทำงานและคุณสมบัติของบุคคลเหล่านี้ อาจมีความหมายคล้ายคลึงกัน เป็นแต่เพียงว่าการปฏิบัติงานจะต้องปรับปรุงและประยุกต์หลักการคุณสมบัติเหล่านั้นให้เหมาะสมกับธรรมชาติของกิจการ อย่างไรก็ตามในความหมายที่แท้จริงแล้วผู้นำอาจเป็นผู้บริหารหรือไม่ก็ได้ แต่ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำของหน่วยงานเสมอ

อุทัย หิรัญโต (2515, หน้า 9) ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยการ จูงใจ ริเริ่ม ประนีประนอม และประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ อำนาจบารมี เป็นเครื่องมือ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังรวมของกลุ่มในการปฏิบัติงาน

ประเวศ วะสี (2540, หน้า 10) เสนอว่าผู้นำคือผู้ที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพร่วมกัน และร่วมพลังกันปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จตามจุดหมาย

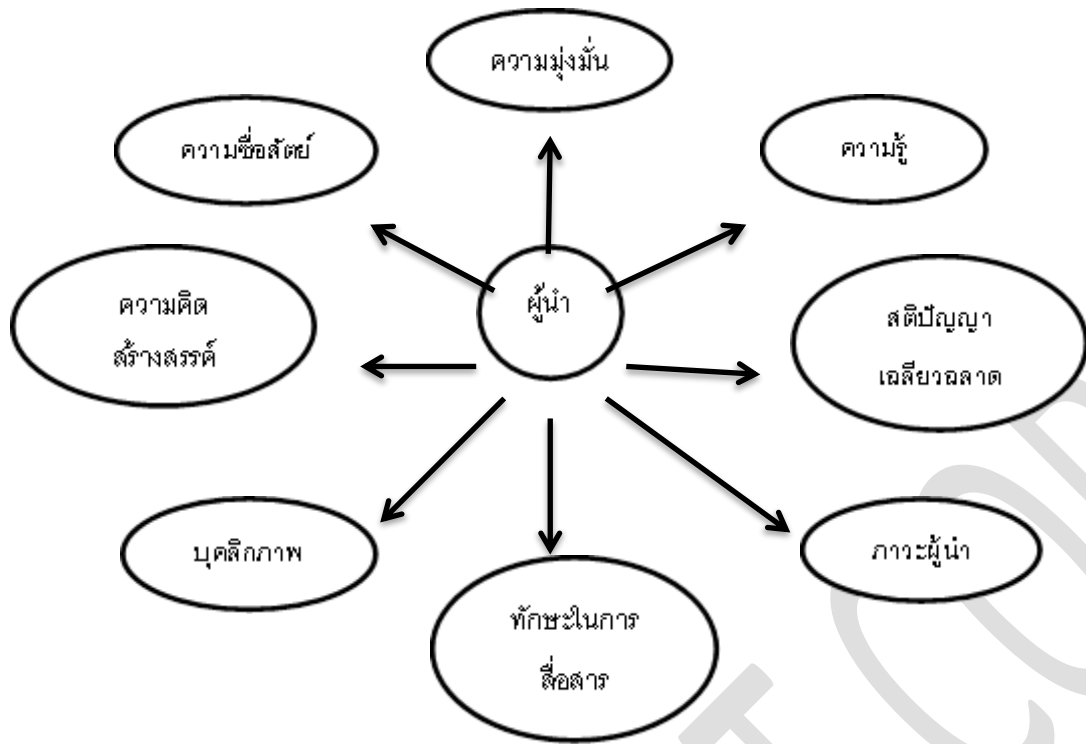
สมยศ นาวิการ (2543, หน้า 155) ให้ความหมายของคำว่า ผู้นำว่าการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้กระทำการที่ผู้นำต้องการให้พวกเขาจะทำ

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544, หน้า 230) กล่าวว่า ผู้นำ คือ สมาชิกกลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญกว่าผู้อื่นในด้านการนำผู้อื่น บุคคลที่มีอิทธิพลดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มที่ได้ตั้งเอาไว้ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของการยอมรับของสมาชิกกลุ่มด้วย

กิติ ตยัคคานนท์ (2543, หน้า 21) กล่าวว่า ผู้นำ คือ ผู้มีศิลปะที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและสามารถนำบุคคลเหล่านั้นได้โดยได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังได้รับความเคารพนับถือความร่วมมือ และความมั่นใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาเหล่านั้นอย่างแท้จริง

สรุป “ผู้นำ” หมายถึง บุคคลที่มีบารมีและมีบทบาท รวมทั้งมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น สามารถชักจูง สั่งการ หรือชี้แนะบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) ผู้นำอาจได้รับตำแหน่งมาโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งหรือยกตัวเองขึ้นเป็นผู้นำก็ได้แต่สมาชิกกลุ่มยอมรับว่าเป็นผู้นำอย่างจริงใจ

โมเดลคุณลักษณะของผู้นำ

แผนภาพที่ 1-1 แสดงโมเดลคุณลักษณะของผู้นำ

คุณสมบัติที่ดีของผู้นำที่ดี

1. มีความซื่อสัตย์ (Honesty) ผู้นำที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส เคารพกฎระเบียบและความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความตรงไปตรงมา
2. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากแนวทางและวิธีการเดิมๆ
3. มีความรู้ (Knowledge) เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นความรู้กว้างรอบรู้ รู้หลากหลายมิติและรู้สึก รู้ถึงแก่นในแต่ละเรื่อง มีความชำนาญและเชี่ยวชาญ
4. มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด (Intelligence) มีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญา มีไหวพริบ ฉลาดปราดเปรื่องเหนือกว่าคนธรรมดา

5. มีความมุ่งมั่น (Commitment) ต่อความสำเร็จ เป็นบุคคลที่มีความเพียรพยายาม แน่วแน่ทุ่มเท เสียสละ
6. มีบุคลิกภาพดี (Personality) เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีทั้งภายในและภายนอก มองตนเองในแง่บวก มีความยืดหยุ่นในการคิด ทำตามสถานการณ์ต่างๆ
7. มีทักษะในการสื่อสาร (Community) มีทักษะในการสร้างและเสริมมิตรภาพให้ยั่งยืน เป็นทักษะในการทำงาน การติดต่อสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน
8. มีภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ หรือด้วยกระบวนการต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม ส่งผลบุคลากรในองค์กรรวมพลังสร้างองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

คำว่า “ผู้นำ” มีความแตกต่างจาก “ผู้บริหาร” เช่นเดียวกับคำว่า “ภาวะผู้นำ” (Leadership) มีความแตกต่างจากคำว่า “การจัดการ” (Management) การจัดการ คือกระบวนการของการวางแผน เป้าหมาย และการบรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยผ่านการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำและการควบคุม (Controlling) ผู้จัดการถูกจ้างมาและได้รับอำนาจโดยชอบธรรมหรืออำนาจที่เป็นทางการจากองค์กรในการกำหนดบทบาท หรือสั่งการบุคคลอื่นในองค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนภาวะผู้นำมีความแตกต่างกันคือเรื่องของอำนาจ เพราะอำนาจทางการจัดการมาจากตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรตามระบบโครงสร้างขององค์กร ในขณะที่อำนาจทางภาวะผู้นำมาจากตัวบุคคล คือความสามารถในการชักจูงบุคคลอื่นให้ทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้มีเรื่องของระดับการยอมรับทำตามของผู้ตามด้วยเช่นกัน (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2549, หน้า 9)

คูลี (Cooley) เป็นนักศึกษาวชาวอเมริกันคนแรกที่เสนอคำจำกัดความของ “ภาวะผู้นำ” ไว้ในปี ค.ศ. 1902 ว่าผู้นำเป็นศูนย์กลางของความเอนเอียง (Tendency) หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่าถ้าเราตรวจสอบดูอย่างใกล้ชิดถึงความเคลื่อนไหวทางสังคมใดๆ ก็ตาม ก็จะพบว่าต้องประกอบไปด้วยความเอนเอียงต่างๆ อันเกิดจากศูนย์กลางดังกล่าว แล้วต่อมาได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้คำนิยามของภาวะผู้นำไว้หลากหลายดังนี้

รังสรรค์ อินทน์จันทน์ (2552. หน้า 62) ได้ให้นิยามไว้ว่าภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำ ใช้ อิทธิพลและอำนาจของตนต่อบุคคลอื่นในการกระตุ้นชี้้นำการให้คำปรึกษา การสั่งการตลอดจนการจัดหาปัจจัยที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ (2548. หน้า 156-157) เสนอว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลและใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่นหรือผู้ตาม (Follower) เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายในสถานการณ์ต่างๆ

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2549. หน้า 7) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงบุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่น โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ซึ่งผู้นำมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหรือสั่งการ บังคับบัญชาประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) เพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ นอกจากนี้ผู้นำมีความสามารถในการใช้ศิลปะในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความจริงใจ

โรบิน และ จัดส์ (Robin and Judge, 2009, p. 419) กล่าวว่าภาวะผู้นำคือความสามารถในการมีอิทธิพลเหนือกลุ่มเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ที่วางไว้ได้

ดูบริน (Dubrin, 1998, p. 2) ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า คือความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น และทำให้เกิดการสนับสนุนระหว่างบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

กรีนเบิร์ก และบารอน (Greenberg and Baron, 1997, p. 498) เสนอว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กลุ่มหรือองค์กรและกำหนด

เชอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 2003, p. 336) เสนอไว้อย่างน่าสนใจว่า ภาวะผู้นำหมายถึงกระบวนการในการบันดาลใจ (inspire) ให้บุคคลอื่นทำงานจนประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า จุดร่วมของนักวิชาการในความหมายของภาวะผู้นำคือความสัมพันธ์ที่มีผลระหว่างผู้นำและผู้ตามหรือความสามารถในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา หรือ ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างบุคคลและการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ส่วนจุดที่แตกต่างคือบุคคลที่ได้รับการยอมรับให้อำนาจในการสั่งการ ดังนั้น จึงขอสรุปนิยามภาวะผู้นำได้ดังนี้คือภาวะผู้นำหมายถึงความสามารถในการจูงใจหรือมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นเพื่อให้ดำเนินการหรือปฏิบัติเวลารไปสูเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.3 ลักษณะของภาวะผู้นำ

เมื่อพิจารณาลักษณะของภาวะผู้นำโดยดูจากรูปแบบภาวะผู้นำ สามารถจำแนกภาวะผู้นำออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ (Schermerhorn, Hunt & Osborn, 2005, p. 241)

ภาวะผู้นำที่เป็นทางการ(Formal Leadership)เกิดจากการที่บุคคลที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ และมีอำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ สามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น โดยใช้อำนาจตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นทางการในองค์กร บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารมีโอกาสและความรับผิดชอบที่จะใช้ภาวะผู้นำอย่างเป็นทางการ ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่มอบหมายให้บุคคลที่มีความเข้าใจที่ดีต่ออำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับผู้ตามผู้บริหารเหล่านี้จะเป็นผู้นำที่ดี

ภาวะผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (Informal Leadership) เกิดจากการที่บุคคลที่ไม่ได้ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่มีอำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการแต่พวกเขาสามารถกลายเป็นผู้นำเพราะความสามารถพิเศษ หรือทักษะเฉพาะด้านที่บุคคลอื่นจำเป็นต้องใช้หรือมีลักษณะพิเศษส่วนบุคคล (Charisma) ที่สามารถดึงดูดใจบุคคลอื่นจึงทำให้เขากลายเป็นผู้นำขึ้นมาทันที

ภาวะผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จะอยู่ร่วมกันในทุกสถานการณ์ของงาน ผู้บริหาร โดยตัวพวกเขาเอง อาจจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการภายในสถานการณ์บางอย่างและเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการภายในสถานการณ์บางอย่าง เมื่อเป็นผู้นำที่เป็นทางการผู้บริหารจะบริหารงานตามสายการบังคับบัญชาและใช้อิทธิพลจากบนลงล่าง ลดหลั่นกันลงมาตามอำนาจหน้าที่ในทางกลับกันเมื่อเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการผู้บริหารจะใช้อิทธิพลกับบุคคลที่อยู่นอกสายการบังคับบัญชาและลักษณะพิเศษส่วนบุคคล จะจำเริญต่อภาวะผู้นำที่ไม่เป็นทางการเนื่องจากภาวะผู้นำที่ไม่เป็นทางการขาดอำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการผู้บริหารที่บรรลุความสำเร็จสามารถใช้ทั้งภาวะผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอาทิเช่นผู้บริหารจะขอให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนประชุมกันเพื่อจะอภิปรายปัญหาของงาน ผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะดำเนินการประชุมนี้ ได้ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารสามารถขอให้คนอื่นในระดับเดียวกันภายในองค์กรทบทวนการเปลี่ยนแปลงระเบียบวิธีปฏิบัติงานที่เสนอแนะและประชุมกันเพื่อการได้ ก่อนที่จะนำเสนออย่างเป็นทางการต่อผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะเรียกร้องให้ผู้บริหารคนอื่นทบทวนข้อเสนอดังกล่าวนี้ได้ภาวะผู้นำที่ไม่เป็นทางการจะจำเป็นในสถานการณ์เช่นนี้

หากจำแนกภาวะผู้นำโดยพิจารณาจากพฤติกรรม อาจแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ (Bateman, Thomas S & Scott A, 2004, p, 396)

ภาวะผู้นำเชิงติดตามดูแล(Supervisory Leadership)ภาวะผู้นำแบบนี้จะมีพฤติกรรมแบบชี้แนะ สนับสนุนและให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานแก่สมาชิกแบบวันต่อวัน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ภาวะผู้นำแบบนี้จะมีพฤติกรรมแบบให้เป้าหมาย และแนวทางแก่
องค์กร และทำงานร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อเปลี่ยนแปลงและสรรค์สร้างองค์กรไปสู่อนาคตที่ดีกว่า

1.4 องค์ประกอบของภาวะผู้นำ

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ทำให้ภาวะผู้นำเกิดขึ้นรวมถึงคุณสมบัติที่ผู้นำควรมี โดยเราจะศึกษาถึง
องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามแนวคิดของนักคิดสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้แสดงความน่าสนใจเกี่ยวกับองค์ประกอบจะก่อให้เกิดความเป็นผู้นำว่า
จะต้องประกอบไปด้วย (พระธรรมปิฎก, 2540, หน้า 5-6)

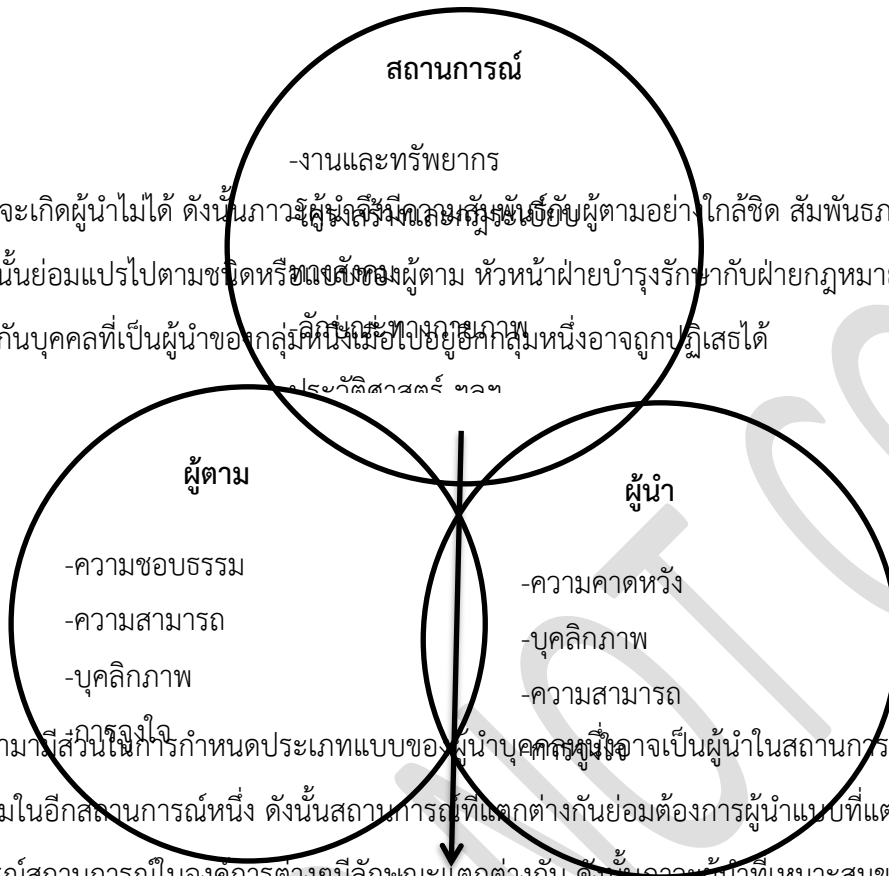
1. ตัวผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติภายในตนเองเป็นจุดเริ่มและเป็นแกนกลางไว้
2. ผู้นำยังด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับผู้ตาม
3. จุดมุ่งหมายของผู้นำจะต้องชัดเจนแน่วแน่
4. หลักการและวิธีการเพื่อที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จหรือบรรลุจุดมุ่งหมาย
5. สิ่งที่จะทำโดยด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะทำ
6. สถานการณ์โดยด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบซึ่งอยู่ภายนอกกว่าทำอะไรจะผ่านไปได้ด้วยดีในท่ามกลางจากคัมภีร์สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบเช่นปัญหาเป็นต้น Koontz Harold, Cyril O Donnell and Heinz, Wehrich (1994, p,121) ได้เสนอความคิดว่าทักษะผู้นำจะต้องประกอบไปด้วย
 1. ความสามารถในการใช้อำนาจ (Power) เป็นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มที่จะทำหรือมีอิทธิพลทำให้บุคคลหรือกลุ่มอื่นๆ กระทำ
 2. ความเข้าใจในธรรมชาติของคนในด้านความต้องการของมนุษย์ และ ความสามารถในการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานด้วยความเต็มใจ
 3. การกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความสามารถ หรือใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่เป็นการสนับสนุนให้เกิดความจงรักภักดี การอุทิศตนเพื่อสนับสนุนความต้องการผู้นำ
 4. มีความสามารถในการเลือกรูปแบบของภาวะผู้นำและสามารถสร้างบรรยากาศที่จะนำไปสู่การพัฒนาและบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

รศ. นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์ (2537, หน้า 13-16) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำ 3 ประการคือ สถานการณ์ ผู้นำและผู้ตาม บริเวณที่ซ้อนทับกันคือเขตที่มีภาวะนำและลูกศรทวนเห็นถึงการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำและผู้ตาม

ผู้ตาม

ถ้าไม่มีผู้ตามแล้วจะเกิดผู้นำไม่ได้ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงมีลักษณะขึ้นอยู่กับผู้ตามอย่างใกล้ชิด สัมพันธภาพระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่ดีนั้นย่อมแปรไปตามชนิดหรือชนิดของผู้ตาม หัวหน้าฝ่ายบำรุงรักษากับฝ่ายกฎหมาย ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันบุคคลที่เป็นผู้นำของกลุ่มหนึ่งหรือไปอยู่อีกกลุ่มหนึ่งอาจถูกปฏิเสธได้

ประภาสิริสาคร ๒๖๓

สถานการณ์

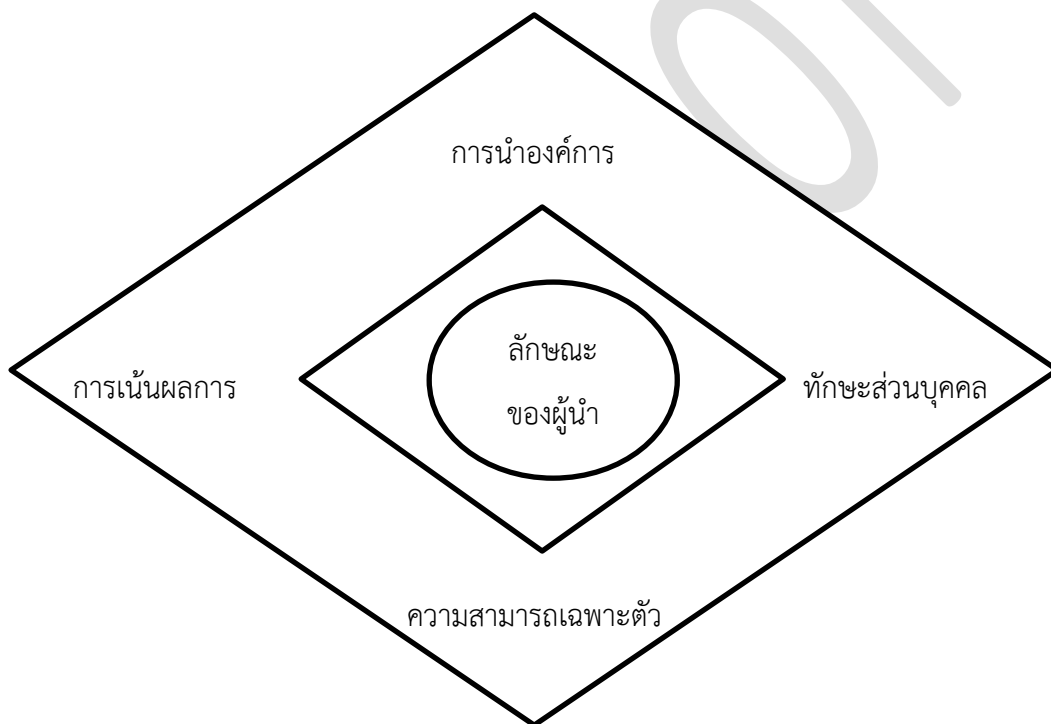
สถานการณ์ได้เข้ามาเป็นส่วนในการกำหนดประเภทแบบของผู้นำบุคคลหนึ่งอาจเป็นผู้นำในสถานการณ์หนึ่งแต่กลายมาเป็นผู้ตามในอีกสถานการณ์หนึ่ง ดังนั้นสถานการณ์ที่แตกต่างกันย่อมต้องการผู้นำแบบที่แตกต่างกัน เนื่องจากเหตุการณ์สถานการณ์ในองค์การต่างๆมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นภาวะผู้นำที่เหมาะสมของหัวหน้างานกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมของผู้บริหารกอง หรือภาวะของอินดิวิดูอัลย่อมไม่เหมือนกัน เมื่อเราได้ถึงส่วนประกอบของภาวะผู้นำแล้วจะเห็นว่าอิทธิพลและอำนาจส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญยิ่ง

เซนเกอร์และฟอล์คแมน (Zenger and Folkman, 2002, pp. 53-55) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับบวงของผู้นำว่าต้องเกาะด้วย 5 ส่วนดังนี้คือ

1. ความสามารถส่วนตัว
2. ความมุ่งมั่นในผลงาน
3. การนำองค์การไปสู่การเปลี่ยนแปลง
4. ทักษะส่วนตัวของผู้นำ

5.บุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำ

ส่วนประกอบเหล่านี้จะเปรียบเสมือนเสาที่พยุงระโอมไว้ให้คงอยู่ได้มีฉะนั้นแล้วระโอมจะพังทลายลงมาได้

1.5 การเกิดภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำมีกำเนิดหรือที่มาจากหลายระดับตามแต่สถานการณ์ค่านิยมในแต่ละยุคสมัยเป็นตัวกำหนดหรือวงชี้ว่าจะสามารถนำพาสมาชิกสังคมให้ประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดดังนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเรื่องนี้จากทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

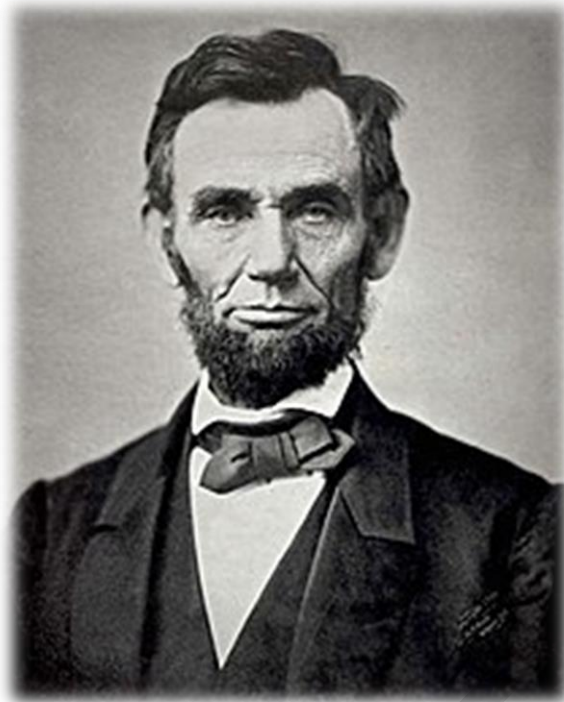
สุวิน สุจสมกิจ (2523, หน้า 77) ได้กล่าวถึงกำเนิดภาวะผู้นำโดยผู้ปกครองในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในอรรถกถาสุตตโรบายกล่าวถึงความเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์ที่มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่สงบสุขไม่มีการแก่งแย่งเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันเพราะมีความอุดมสมบูรณ์แต่ต่อมาเกิดการขัดแย้งเนื่องจากการกระทำความชั่วมีการลักขโมยของบุคคลในสังคมในขั้นแรกจะเป็นการกล่าวตักเตือนกันเองแต่เมื่อมีการทำซ้ำอีกจึงมีการลงโทษแก่ผู้กระทำแต่ผู้จะลงโทษหรือกล่าวตักเตือนได้จะต้องเป็นหัวหน้าหรือผู้นำ ดังปรากฏข้อความว่า “ครั้งนั้นเหล่ามนุษย์ทั้งหลายจึงประชุมกันครั้งแล้ว ต่างก็ปรับทุกข์กันว่า พ่อเอ๋ย การถือเอาสิ่งของของผู้อื่นไม่ได้ให้ จะเกิดขึ้นเพราะความชั่วจากการกระทำเหล่าใดการกระทำรุนแรงเกิดขึ้นแก่พวกเรา อย่างไรก็ตาม เราจะสมมติให้มนุษย์ที่มีศีลธรรมผู้หนึ่งเป็นผู้กล่าวโดยธรรม ให้เป็นผู้ตีเตือนลงโทษโดยชอบธรรม ให้เป็นผู้ที่ขบไล่ บุคคลที่ควรถูกขบไล่ส่วนพวกเราจะแบ่งข้าวสารให้แก่ผู้นั้นจนหมดแล้วจึงแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีสินละทำและคุณธรรมให้เป็นผู้นำส่วนพวกตนก็แบ่งข้าวสารดีให้แก่ผู้นั้น”

จากข้อความที่ยกมาดังกล่าวนี้ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมมีสินละทำทำจึงจะว่ากล่าวตักเตือนและลงโทษบุคคลอื่นๆได้

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2544, หน้า 25) กล่าวถึง กำเนิดภาวะของผู้นำไว้ 4 ประการ คือ

1. ผู้นำโดยกำเนิด
2. ผู้นำที่มีความอัจฉริยะ
3. ผู้นำที่เกิดขึ้นตามสายงาน
4. ผู้นำตามสถานการณ์

ตัวอย่างสุดยอดผู้นำ

อับราฮัม ลินคอล์น (อังกฤษ: Abraham Lincoln) เป็นประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา

เกิดเมื่อ: 12 กุมภาพันธ์ 2352, Hodgenville, เคนทักกี, อเมริกา

ความสูง: 1.93 ม.

ถูกลอบสังหาร: 15 เมษายน 2408, Petersen House, วอชิงตัน ดี.ซี., อเมริกา

พรรค: National Union Party

ภาพยนตร์: A Tribute to John F. Kennedy from the Arts, เพิ่มเติม

บุตร: โรเบิร์ต ท็อดด์ ลินคอล์น, วิลเลียม วอลเลซ ลินคอล์น, เอ็ดเวิร์ด เบเคอร์ ลินคอล์น, แทต ลินคอล์น
ลินคอล์นเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1861 จนกระทั่งถูกลอบสังหารเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1865 ลินคอล์นประสบความสำเร็จในการนำพาประเทศผ่านพ้นสงครามกลางเมืองอเมริกา ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญ ทางทหารและศีลธรรมครั้งใหญ่ที่สุดของประเทศ[1][2] ด้วยความสำเร็จดังกล่าว ลินคอล์นจึงสามารถรักษาความเป็นสหภาพของสหรัฐอเมริกาเอาไว้ได้ นอกจากนี้เขายัง

นำทางไปสู่การเลิกทาส, สร้างความมั่นคงแข็งแกร่งให้กับรัฐบาลกลาง ตลอดจนส่งเสริมการเศรษฐกิจและการเงินให้ทันสมัย

ลินคอล์นเกิดในครอบครัวยากจน ณ เมืองฮีดเจนวิลล์ รัฐเคนทักกี ซึ่งสมัยนั้นเป็นพรมแดนทางตะวันตกของสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่ลินคอล์นศึกษาด้วยตนเอง และได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพทนายความในอิลลินอยส์ใน ปี 1836 เขากลายเป็นผู้นำพรรควิก และได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติรัฐอิลลินอยส์ระหว่าง ค.ศ. 1834 - 1842 และต่อมาถูกเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐอเมริกาในปี 1846 โดยดำรงตำแหน่งอยู่หนึ่งสมัย ลินคอล์นเน้นการปฏิรูประบบเศรษฐกิจให้ทันสมัย และต่อต้านสงครามเม็กซิโก-อเมริกา หลังหมดวาระลินคอล์นกลับไปประกอบวิชาชีพกฎหมายจนประสบความสำเร็จ เมื่อกลับมาสู่เวทีการเมืองอีกครั้งใน ปี ค.ศ. 1854 ลินคอล์นกลายเป็นผู้นำก่อตั้งพรรคใหม่ คือ พรรครีพับลิกัน ในระหว่างการโต้วาทีกับตัวแทนพรรคเดโมแครต สตีเฟน เอ. ดักลาส ใน ค.ศ. 1858 ลินคอล์นแสดงจุดยืนทางการเมืองที่คัดค้านการขยายตัวของสถาบันทาส แต่ก็แพ้การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาแก่ดักลาส คู่แข่งผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองชนิดไม่แทรกแซงการเมืองของสถาบันทาส โดยเชื่อว่าเป็นเรื่องที่ประชาชนควรมีสิทธิกำหนดเอง

ลินคอล์นกลายเป็นตัวแทนผู้ลงสมัครชิงตำแหน่งของพรรครีพับลิกัน ในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ปี ค.ศ. 1860 ในฐานะนักการเมืองผู้มีทัศนะทางการเมืองเป็นกลาง (moderate) และมาจากรัฐที่คะแนนเสียงไม่แน่นอน (swing state) แต่แม้จะแทบไม่ได้รับเสียงสนับสนุนเลยในทางใต้ ลินคอล์นก็กวาดคะแนนเสียงในทางเหนือและได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1860 ชัยชนะการเลือกตั้งของ ลินคอล์นกระตุ้นให้เจ็ดรัฐทางใต้ตัดสินใจประกาศแยกตัวออกจากสหภาพ และก่อตั้งสมาพันธรัฐที่โดยไม่รอให้มีพิธีเข้ารับตำแหน่งเสียก่อน การถอนตัวของนักการเมืองฝ่ายใต้ ทำให้พรรคของลินคอล์นกุมที่นั่งในรัฐสภาองเกรสได้อย่างเด็ดขาด แต่ความพยายามที่จะประนีประนอมต่างจบลงด้วยความล้มเหลว และเหลือเพียงสงครามเป็นทางเลือกสุดท้าย

สงครามกลางเมืองเปิดฉากขึ้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1861 เมื่อกองกำลังของนายพลโบริการ์ด แห่งฝ่ายสมาพันธรัฐเปิดการยิงโจมตีฟอร์ตซัมเทอร์ รัฐฝ่ายเหนือให้การตอบรับการเรียกระดมพลอย่างแข็งขัน ลินคอล์นดำเนินกลยุทธ์การเมืองอย่างชาญฉลาด และเขายังเป็นนักปราศรัยที่มีทักษะการพูดที่ทรงพลัง สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้คนได้[3] สุนทรพจน์ที่เกตตีส์เบิร์กของเขาใน ค.ศ. 1863 เป็นสุนทรพจน์ที่มีการยกคำพูดไปอ้างอิงมากที่สุดในประวัติศาสตร์อเมริกา[4] และเป็นคำนิยามอันอุโฆษ ต่ออุดมคติแห่งหลักการชาตินิยม สาธารณรัฐนิยม สิทธิเท่าเทียม เสรีภาพ และประชาธิปไตย

ลินคอล์นให้ความสนใจต่อมิติทางการเมือง และการจัดการในยามสงครามอย่างใกล้ชิด เป้าหมายของเขาคือการรวมประเทศให้เป็นหนึ่งเดียว สมัยประธานาธิบดีของลินคอล์นมีจุดเด่นที่การใช้อำนาจฝ่ายบริหารของประธานาธิบดี (presidential power) อย่างกว้างขวางและเฉียบขาด เมื่อรัฐทางใต้ประกาศตนเป็นกบฏต่อสหภาพ ลินคอล์นจึงใช้อำนาจของตนยับยั้งการใช้ เฮบีอัส คอร์ปัส (habeas corpus) หรือ หมายสั่งเรียกไต่สวนเหตุผลในการคุมขัง ในสถานการณ์นั้น ซึ่งนำไปสู่การจับกุมและกักขังผู้ต้องสงสัยว่าสนับสนุนการแบ่งแยกดินแดนหลายพันคนโดยไม่มีไต่สวน; ในด้านการทูต ลินคอล์นสามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมืองทหกรกับอังกฤษ โดยสามารถจัดการกับกรณีเรือ เทรนต์ (Trent affair) ในช่วงปลาย ค.ศ. 1861 ได้ อย่างเฉียบขาด ลินคอล์นบริหารการสงครามด้วยความรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกนายพลระดับสูง ดังเช่นการเลือก ยูลิสซิส เอส. แกรนท์ เข้ามาเป็นผู้บัญชาการสั่งการกองทัพแทนที่ นายพลจอร์จ มัต ซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปกองทัพ ทำให้ฝ่ายสหภาพสามารถทำสงครามได้หลายภูมิภาคการรบ หรือเขตสงคราม (theater) พร้อมๆกัน[5] ลินคอล์นให้การสนับสนุน นายพลแกรนท์ ทำสงครามที่ทังยีดเยื่อ นองเลือดและเบ็ดเสร็จ ฝ่ายสมาพันธรัฐแม้จะได้เปรียบจากการเป็นฝ่ายตั้งรับ ก็อ่อนแรงลงไปเรื่อยๆ โดยการโจมตีของฝ่ายสหภาพไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบนสนามรบ แต่ยังรวมถึงการปิดกั้น และทำลายทางคมนาคมขนส่งทั้งทางแม่น้ำและทางรถไฟ รวมไปถึงฐานทางเศรษฐกิจของฝ่ายสมาพันธรัฐ จนในที่สุดแกรนท์สามารถเข้าเดินทัพเข้ายึดริชมอนด์ เมืองหลวงของสมาพันธรัฐได้ ในเดือนเมษายน ปี 1865 ในส่วนภารกิจด้านการเลิกทาส ลินคอล์นไม่เพียงแต่ใช้สงครามเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย แต่ยังดำเนินกิจกรรมทางนโยบายอื่นๆ เช่น การออกการประกาศเลิกทาสใน ค.ศ. 1863 (หลังได้รับชัยชนะในยุทธการที่แอนตีแทม), การเกลี้ยกล่อมให้รัฐชายแดนประกาศให้สถาบันทาสเป็นสิ่งผิดกฎหมาย, การออกกฎหมาย Confiscation Act เพื่อยึดและปลดปล่อยทาสจากผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่าให้การสนับสนุนฝ่ายสมาพันธรัฐ[6][7] และช่วยผลักดันการแก้ไขรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาครั้งที่สิบสามจนผ่านสภาองเกรส ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1865 ซึ่งห้ามการมีและซื้อขายทาสตลอดไป ในทุกๆพื้นที่ที่อยู่ใต้การปกครองของสหรัฐอเมริกา

ลินคอล์นเป็นนักการเมืองที่ฉลาดหลักแหลม มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสถานการณ์อำนาจในแต่ละมลรัฐ เขาพยายามเกลี้ยกล่อมระหว่างสมาชิกพรรคเดโมแครตสายสงครามซึ่งต้องการให้มีการประนีประนอมในประเด็นเรื่องสถาบันทาส และสมาชิกิริพิทักษ์กันหัวก้าวร้าว ซึ่งต้องการกำจัดกบฏฝ่ายใต้และสถาบันทาสให้สิ้นซากโดยเร็วที่สุด[8][9] ยิ่งไปกว่านั้น เขายังบริหารแคมเปญการลงเลือกตั้งใหม่ ในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ค.ศ. 1864 ด้วยตนเอง ช่วงปลายสงคราม ลินคอล์นถึอุมมองการฟื้นฟูบูรณะ (Reconstruction) แบบผ่อนผัน โดยแสวงการรวมและบูรณะประเทศอย่างรวดเร็ว ผ่านนโยบายการปรองดองที่ไม่มีเงื่อนไขยุ่งยาก ในสถานะที่ความแตกแยกอย่างขมขื่นยังไม่ลดลงไป อย่างไรก็ดี เพียงห้าวัน

หลังการยอมจำนนของโรเบิร์ต อี. ลี ผู้บัญชาการกองทัพของฝ่ายสมาพันธรัฐ ลินคอล์นถูกลอบยิงในโรงละคร โดยนักแสดงผู้ฝึกฝายสมาพันธรัฐ จอห์น วิลค์ส บูธ (John Wilkes Booth) และเสียชีวิตในวันต่อมา การลอบสังหารลินคอล์นเป็นการลอบสังหารประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก และเป็นเหตุการณ์ทำให้ทั้งประเทศตกอยู่ในความโศกเศร้า นักวิชาการและสาธารณชนชาวอเมริกันจัดให้ลินคอล์นเป็นหนึ่งในประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดมาจวบจนปัจจุบัน

จอมพล จอร์จ วอชิงตัน

เกิดเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1732

เป็นผู้นำทางทหารและการเมืองที่โดดเด่นของสหรัฐอเมริกาที่เพิ่งก่อตั้งขึ้น ระหว่าง ค.ศ. 1775 ถึง 1799 เขานำสหรัฐจนได้รับชัยชนะเหนือบริเตนใหญ่ในสงครามปฏิวัติอเมริกัน ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพภาคพื้นทวีปใน ค.ศ. 1775-1783 และรับผิดชอบการร่างรัฐธรรมนูญใน ค.ศ. 1787 เขาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนแรกของสหรัฐอเมริกา ดำรงตำแหน่ง ค.ศ. 1789-1797[4][5][6] วอชิงตันเป็นผู้นำการสร้างรัฐบาลแห่งชาติที่เข้มแข็งและมีการคลังที่ดี ซึ่งวางตนเป็นกลางในสงครามที่ปะทุขึ้นในยุโรป ปราบปรามกบฏ และได้รับการยอมรับจากชนอเมริกันทุกประเภท รูปแบบความเป็นผู้นำของเขาได้กลายมาเป็นระเบียบพิธีของรัฐบาลซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมานับแต่นั้น อาทิ การใช้ระบบคณะรัฐมนตรีและการปราศรัยในโอกาสเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีอย่างเป็นทางการ วอชิงตันได้รับการยกย่องทั่วไปว่าเป็น "บิดาแห่งประเทศของเขา" ด้วย[7][8]

ใน ค.ศ. 1775 รัฐสภาอาณานิคมได้แต่งตั้งวอชิงตันเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพปฏิวัติอเมริกัน ปีถัดมา เขานำทัพขับไล่กองทัพอังกฤษออกจากบอสตัน เสียนครนิวยอร์ก ข้ามแม่น้ำเดลาแวร์ในนิวเจอร์ซีย์ และสามารถรบชนะข้าศึกซึ่งยังไม่ทันตั้งตัวในปลายปีเดียวกัน ผลของยุทธศาสตร์ที่เขาใช้ ทำให้กองกำลังปฏิวัติอเมริกันสามารถยึดกำลังรบสำคัญของอังกฤษ 2 แห่งที่ซาราโตกาและยอร์กทาวน์ ด้วยการเจรจากับสภาอาณานิคมทั้งสิบสาม รัฐอาณานิคม และพันธมิตรฝรั่งเศส วอชิงตันได้รวบรวมกองทัพอันไร้ผู้นำและชาติอันอ่อนแอให้เป็นปึกแผ่น ท่ามกลางภัยอันตรายจากความแตกแยกและความล้มเหลว หลังสงครามยุติในปี ค.ศ. 1783 สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 ตรัสถามวอชิงตันว่าจะทำอะไรต่อไป และทรงได้รับข่าวลือมาว่าวอชิงตันจะกลับไปยังบ้านไร่ของตนเอง ทำให้มีพระราชกระแสในทันทีว่า "ถ้าเขาทำเช่นนั้น เขาจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก" ซึ่งวอชิงตันก็ได้กลับไปใช้ชีวิตสมถะอย่างชาวไร่จริง ๆ ที่เมานต์เวอร์นอน[9]

อันเนื่องมาจาก "บทบัญญัติว่าด้วยสมาพันธรัฐ" (Articles of Confederation) ที่ร่างขึ้นนั้นไม่เป็นที่พอใจโดยทั่วกัน ใน ค.ศ. 1787 วอชิงตันจึงเป็นประธานการประชุมฟิลาเดเฟียเพื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา และใน ค.ศ. 1789 ก็ได้รับเป็นประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา โดยเขาได้สถาปนาจารีตและวิถีทางการบริหารหลายประการเกี่ยวแก่องค์กรของรัฐบาลใหม่ ในกรณีนี้ เขาแสวงหาสู่ทางสร้างชาติที่จะสามารถดำรงอยู่ในโลกอันถูกฉีกเป็นชิ้นเพราะสงครามระหว่างอังกฤษฝรั่งเศส วอชิงตันได้มี "ประกาศความเป็นกลาง" (Proclamation of Neutrality of 1793) ใน ค.ศ. 1793 ซึ่งวางรากฐานการงดเว้นไม่เข้าไปมีส่วนในความขัดแย้งกับต่างชาติ เขายังได้สนับสนุนแผนจัดตั้งรัฐบาลกลางที่เข้มแข็งโดยวางกองทุนเพื่อหนี้สินของชาติ ส่งผลให้เกิดระบบภาษีที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ธนาคารแห่งชาติในที่สุด เนื่องจากวอชิงตันเล็งที่จะไม่ก่อสงครามกับอังกฤษ ทศวรรษแห่งสันติสุขจึงมีขึ้นด้วยสนธิสัญญาเจย์ ค.ศ. 1795 (Jay Treaty of 1795) อันได้รับสัตยาบันไปด้วยดีเพราะเกียรติภูมิส่วนตัวของวอชิงตัน แม้ว่าสนธิสัญญานี้จะถูกต่อต้านอย่างหนักจากโรมัส เจฟเฟอร์สัน ก็ตาม ในทางการเมืองนั้น ถึงแม้ว่าวอชิงตันมิได้เข้าร่วมพรรคสหพันธรัฐนิยม (Federalist Party) อย่างเป็นทางการ แต่เขาก็สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของพรรค ทั้งยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณสำหรับพรรคด้วย เมื่อเขาพ้นจากตำแหน่ง ได้มีสุนทรพจน์แสดงคุณค่าของระบอบสาธารณรัฐ และเตือนให้ระวังความแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ความนิยมถิ่น และมิให้ร่วมสงครามกับต่างชาติ[10]

ด้วยผลงานอันอุทิศให้แก่ชาติบ้านเมือง วอชิงตันจึงได้รับ "เครื่องรัฐอิสริยาภรณ์เหรียญทองแห่งรัฐสภาองเกรส" (Congressional Gold Medal) เป็นบุคคลแรก เขาถึงแก่กรรมใน ค.ศ. 1799 โดย เฮนรี ลี สดุดีวอชิงตันในพิธีศพว่า "ในยามรบ ยามสงบ และในหัวใจของเพื่อนร่วมชาติ เขาคือที่หนึ่งสำหรับอเมริกันชนทั้งปวง"[11]

อ้างอิง

ดร.ชื่นอารมณ์ จันทิมาชัยอมร.(2560). ภาวะผู้นำและการจัดการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่1).กรุงเทพฯ:บริษัทน้ำทิพย์ ทัวร์ จำกัด.

ตัวอย่างสุดยอดผู้นำ

จอร์จ วอชิงตัน

https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%88%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%88_%E0%B8%A7%E0%B8%AD%E0%B8%8A%E0%B8%B4%E0%B8%87%E0%B8%95%E0%B8%B1%E0%B8%99

อับราฮัม ลินคอล์น

https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AD%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%AE%E0%B8%B1%E0%B8%A1_%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%AD%E0%B8%A5%E0%B9%8C%E0%B8%99